

BÜKREŞ'TE YAPILAN "93 HARBİ" SEMPOZYUMU

Doç. Dr. Öğ. Yb. Cemaettin TAŞKIRAN

Romanya'nın bağımsızlığının 120nci yılı münasebetiyle, Romanya Savunma Bakanlığı Askerî Tarih ve Savunma Politika Etütleri Enstitüsü ve Romanya Askerî Tarih komisyonunca ortaklaşa bir uluslararası konferans düzenlenmiş ve konferansın ana konusu olarak da Romanya'nın resmen bağımsız olduğu 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi seçilmiştir. Konferansın konusu, "1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ve Rumen Devleti'nin Bağımsızlığı" idi.

Konferans Bükreş'te 6-7 Mayıs 1997 tarihinde yapıldı. Konferansa Türkiye, Rusya, Avusturya, Macaristan, Fransa, Almanya, İngiltere, Yugoslavya, Moldova ve Slovakya davet edilmişti. Konferansta Fransa, Macaristan, Türkiye ve Romanya bildiri sundu. Diğer ülkeler dinleyici olarak katıldılar.

Konferansa Türk Askerî Tarih Komisyonu'nu temsilen Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı'ndan Yayın Şube Müdürü Öğ.Yb.Doç.Dr. Cemalettin Taşkiran ve Türk Askerî Tarih Komisyonu Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Yavuz Ercan katıldı. Konferansta ben Fransızca olarak 93 Harbi denilen, 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi'ni özetleyen ve "Plevne'nin Son Durumu ve Gazi Osman Paşa'nın Huruç Harekâtı" adlı bir bildiri sundum.

Konferans süresince yapılan 4 oturumda toplam 17 bildiri sunuldu. Bu bildiriler ve bunları sunanlar şu şekildedir:

KONFERANSTA SUNULAN BİLDİRİLER

6 MAYIS 1997 SALI

SUNAN

-Alexsandr Ioan Cuza ve Romanya'nın Bağımsızlığı

- Akademisyen Dan Beçindei

- 1848 İhtilâlden Romanya'nın Bağımsızlığına Fransız Etkisi ve Algısı -Yüzbaşı J.C.Raguët, Fransa KKK Askerî Tarih Servisi
- Ion C.Bratian Bir Sorumluluğun Yüklenmesi -Dr. Şerban Radulescu-Nikole Yorga Tarih Enstitüsü
- Osmanlı-Rus Harbi ve Bunun Avusturya-Macaristan'ın Balkan Politikasına Etkileri -Yb.Dr.Ferenc Pollman-Macar Askerî Tarih Enstitüsü
- Romanya'nın Bağımsızlığının Avrupa Bağlantıları -Dumitru Preda-Romanya Askerî Tarih Enstitüsü
- Romanya Parlamentosu ve Bağımsızlık Savaşı -Maria Georgeseu-Romanya Askerî Tarih Enstitüsü
- Osmanlı-Rus Savaşında Savaş Alanlarının Analizi -Em.Alb.Nicolae Ciabon-Romanya Askerî Tarih Enstitüsü
- 1877-1878 Savaşında Romanya'nın Güney Sınırında Örtme Muharebeleri -Yb.Dr.İon Giurca-Romanya Yüksek Etütler Akademisi
- Bağımsızlık Savaşında Rumen Yüksek Komuta Heyeti ile Rus Yüksek Komuta Heyeti İlişkileri -Yb.Dr. STefan Paslar-Romanya Askerî Tarih Enstitüsü

7 MAYIS 1997 ÇARŞAMBA

- 1877 Osmanlı-Rus Savaşında Dobruca'daki Askerî Harekâtlar -Dr.Yb.Ion Munteanu-Romanya Askerî Tarih Enstitüsü
- Bağımsızlık Savaşında Rumen Topçusu -Alb.Dr.Costica Prodan-Romanya Askerî Tarih Enstitüsü
- 1877-1878 Savaşında Deniz Kuvvetleri'nin Katkısı -Dz.Subayı Prof.Dr.Jippa Rotaru-Romanya Askerî Enstitüsü
- Plevne Kuşatması ve Osman Paşa'nın Esareti -Prof.Dr.Nichita Adaniloaie
- Plevne'nin Son Durumu ve Osman Paşa'nın Hurç Harekâtı -Öğ.Yb.Doç.Dr.Cemalettin Taşkiran-Türk Askerî Tarih Komisyonu
- Bulgar Tarihçelerine Göre Romanya'nın Bağımsızlığı -Dr.Constantin Iordan-Güney Doğu Avrupa Etütleri Enstitüsü
- Bağımsızlık Savaşının Resmî Monografi Projesi -Alb.Dr. Petre Otu-Romanya Askerî Tarih Enstitüsü
- Metal Belgelerde (Madalyalar) Romanya'nın Bağımsızlığı -Em.Alb.Dr. Gheroge Cristache

Bükreş'te Türk heyetine Romen yetkililerince özel bir ilgi gösterildi ve bu ilgi konferans sonunda hava alanından ayrılıncaya kadar devam etti. Türk heyeti konferansın yapılacağı salonun da bulunduğu askerî bir kompleks olan Haiduculeui'de misafir edildi. Heyetimize aynı zamanda bir tarihçi olan ve konferansta bir de bildiri sunan Bayan Maria Georgescu mihmandar olarak görevlendirilmişti.

Son derece kibar ve kültürlü bir hanım olan bayan Georgescu bizi Romanya'nın sayılı müzelerinden olan Askerî Müze'ye götürerek orada da mihmandarlığını sürdürdü. Müze'de Türklerle ilgili çok şey var. Meselâ bize Osman Paşa'nın Kur'anı diye gümüş kutusunda bir dua kitabı gösterdiler. Özel bir yerde sergiliyorlar onu Özellikle Rus Çarı'nın kardeşi ve Plevne'de Rus Orduları Başkomutanı Grandük Nicola'nın Rumen Kralı Charles'a çektiği Fransızca "... Türkler bizi mahvediyor, Allah aşkına yardıma gel..." diyen telgrafı yine müzenin güzel bir yerinde sergileniyor.

Bütün konferans boyunca Rumenler Türklerden daima saygıyla bahsettiler ve Türklerin kendilerine anlatılanlardan çok farklı olduklarını ve Rumen-Türk ilişkilerinin tarihte de çok iyi olduğunu belgelerin gösterdiğini belirttiler.

Her oturumda iki kişinin başkanlık yaptığı konferansın ilk oturumunda oturum başkanlığını Romanya Savunma Politikaları İnceleme Enstitüsü Başkanı Albay Petre Otu ve Türk delegasyonundan ben yaptım.

Konferansı, davetlilerle birlikte muazzaf ve emekli askerî şahıslarla, üniversite mensuplarından 50'ye yakın izleyici takip etti.

Konferans sırasında 93 Harbi'nin asıl tarafının Türkler olması sebebiyle bütün bildirimler dikkatle dinlendi ve Türklerle ilgili tarihî gerçeklere uymayan bilgi ve ifadeler tespit edilmeye çalışıldı. Ancak bildirimlerde kullanılan ifadeler özenle seçilmişti ve hakaretimiz ifadelerle tarihî gerçeklere uymayan bilgilere rastlanmadı. Romanyalı tarihçilerin büyük bir çoğunluğu Romanya'nın bağımsızlığının hazırlanması ve 93 Harbi'ndeki Rumen ordularının durumu ile ilgili bildirimler sundular.

Fransız delegesi Yüzbaşı J.C.Raguet, 1848 ihtilâlinde Romanya'nın bağımsızlığına kadar olan dönemde Fransa'nın Rumenlere yaptığı askerî ve idarî yardımdan bahsetti ve 93 Harbi'nde Fran-

sa'nın direkt katılımı olmamakla birlikte ikinci rolde daima Rus ve Rumenler'in yanında olduğunu belirtti. Fransa'nın savaş sırasında ilân ettiği tarafsızlığın, Rusya'yı faaliyetlerinde serbest bırakmak manasına geldiğini söyleyerek Fransa'nın, Romanya'nın bağımsızlık mücadelesine hep sempati duyduğunu bildirdi. Fransa'nın 1877-1878 Osmanlı-Rs Harbi'ne doğrudan katılmamışsa da önceden Romanya'ya yaptığı askerî ve idarî yardımla bağımsızlığın oluşmasına katkıda bulunduğunu açıkladı. Fransız tarihçi subayın bildirisinde Türkler aleyhine ve tarihî gerçeklere aykırı bir ifadeye rastlanmadı.

Macaristan'dan bildiri sunan Yb.Dr.Ferenc Pollman, 93 Harbi sırasında ve sonrasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun izlediği Balkan politikasını anlattı. 93 Harbi sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmaya başlamasıyla Avusturya-Macaristan için Balkanlar'da söz sahibi olabilme şansının doğduğunu belirten Macar tarihçi, Bismark'ın Balkan politikasında Romanya'nın önemli bir rakibi olduğunu, bu yüzden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun tarafsız kalmayı kabul etmediğini, 1877 yılı başında Rusya ile anlaşacağını ve Bosna-Hersek, Karadağ ve Sırbistan dışında Rusya'yı Balkanlar'da serbest bıraktığını açıkladı. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'da yenilmesinden sonra Rusya'nın daha önce imzaladığı anlaşmalara uymayarak Balkanlar'ın haritasını yeniden kendisinin çizmek istediğini ancak Bismark'ın teklif ve çabalarıyla Rusya'ya karşı bir ittifak oluşturularak bunun önlenildiğini belirtti. Macar tarihçinin ifadelerinde de Türkler aleyhine ve tarihî gerçeklere uymayan açıklamalar olmadı.

Rumenler ise daha çok kendi bağımsızlıkları ile ilgili bildirimler sundular. Bu bildirimlerde kullandıkları ifade ve tabirleri özenle seçmişler. Genel olarak bu bildirimlerin hepsinde Romanya'nın bağımsızlık mücadeleleri incelenmiş, Rusların 93 Harbi'ndeki başarısında Rumenlerin katkısı vurgulanmış, Rumen askerlerinin disiplini ve cesareti anlatılmış ve bunun millî gururları olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Rumenlerin sunduğu bildirimlerin bir kaçında Rusların gerek 93 Harbi öncesi ve gerekse sonrası Romanya için iyi niyet taşımadıkları, Romanya'yı, hiç değilse Besarabya'nın güney taraflarını, işgal etmeyi baştan beri düşündükleri ve Rumenlerin de bu niyeti anlayarak ona göre tedbirli davrandıklarını açıkladılar. Rumenler bütün bildirimlerde Türklerle ilgili olarak saygılı ifadeler kullandılar.

Konferansta ilgi çekici olan bir nokta da tanınmış bir Rumen tarihçisi olan üniversite Profesörü Dr. Nichita Adanilonie'nin

"Plevne'nin Kuşatılması ve Osman Paşa'nın Esir Edilişi" başlıklı bir bildiri sunması oldu. Profesör Adanilonie oldukça objektif bir şekilde hem Türk, hem Bulgar hem de Rus kaynaklarına dayanarak hazırlandığı bildirisinde Türklerin kahramanca dayanmasını saygılı bir dille anlattı, zaman zaman Osman Paşa'nın sözlerine de yer verdiği bildirisinde, Plevne'nin Rus ve Rumen ordusunca nasıl kuşatıldığını ve Osman Paşa'nın nasıl esir edildiğini açıkladı.

Profesör Adanilonie, bildiri sonrasında yaptığımız özel görüşmelerde kendisinin bizzat giderek Plevne'yi gezdiğini ve Türklerin yaptığı savunmanın büyüklüğünü o zaman daha iyi anladığını belirtti. Rusların yazıp söylediklerinde hep "Plevne'nin dağları" dediklerini, oysa Plevne'de dağ olmadığı gibi tepelerin bile bulunmadığını açıkladı. Bu bildirin hemen sonrasında ben "Plevne'nin Son Günleri ve Osman Paşa'nın Huruç Harekâtı" adlı bildiri sundum. Bu iki bildiri birbirini tamamlar nitelikte değerlendirildi. Bunlardan biri Rumen bakış açısını, diğeri Türk başı açısını ve Türklerin içinde bulunduğu durumu göstermesi ve de Türk kahramanlık zihniyetini yansıtmaları bakımından ilgiyle izlendi.

Konferans sonunda sorular ve yorumlar kısmında, sorulardan çok yorumlara yer verilmişti. Türklerin sunduğu bildiriyle ilgili olarak Plevne ve diğer bölgelerdeki savaşın hangi şartlarla sürdürüldüğünün açık olarak ortaya çıktığı ve Türklerin asker olarak görevlerini sonuna kadar en iyi şekilde yaptıklarının ortaya konduğu belirtildi ve buna ilâve olarak da Plevne'de Türklerin gösterdiği başarıların Rusların bütün plânlarını altüst ettiği ve bütün Bakanlar'a hâkim olma isteğinde olan Ruslara karşı diplomatik yoldan diğer ülkelerin müdahalelerine zaman kazandırdığı açıklandı.

Konferansın değerlendirme bölümünde söz alan Prof. Dr. Yavuz Ercan, 93 Harbi'ne 3 ayrı açıdan bakılabileceğini, Rusya açısından bakıldığında bu savaşın yayılma ve Akdeniz'e inme siyasetini gerçekleştirmenin bir yol olarak görüleceğini, Türkler açısından ise bunun sahip olduğu toprakları korumaya yönelik bir savaş olarak algılanabileceğini; Romanya'nın da o tarihlerde bir Osmanlı ülkesi sayıldığını, bu açıdan Romanya'nın Ruslarla birleşmesinin bir isyan olarak değerlendirilebileceğini; Romanya açısından ise tam bir bağımsızlık mücadelesi olarak görülebileceğini belirtti. Bütün bu bakış açılarının kabul edilebilir ve saygıyla karşılanabilir olduğunu, zira her ülkenin değerlendirmesini kendi bakış açısına göre yapmasının doğal olduğunu, vurguladı. Konferansa her iki

gün içinde sunulan bildirilerin sadece ilgi çekici olmadığını, hem tarihî açıdan hem bilimsel hem de objektif olarak yapılmış araştırmalar olduğunu söyleyerek bütün bildiri sunanlara ve bu konferansı organize edenlere teşekkür etti. Prof. Dr. Yavuz Ercan'ın konuşması üzerine Rumen Profesör Adanilone söz aldı ve Rumenlerin davranışının isyan gibi görülmesine rağmen haklı bir hareket olduğunu söyledi. Rumenlerin önce Osmanlılara gittiklerini ve bağımsızlıklarının tanınması karşılığında Rus askerlerinin Romanya'dan geçmesine izin vermeyeceklerini ilettiklerini, ancak Türklerin bunu kabul etmediğini açıkladı. Hatta Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in bir konuşmasında Türklerin Romanya'nın bağımsızlığını tanımalarının bir hata olduğunu açıkladığını belirtti. Konferans sonunda Rumen yetkililer Türk delegasyonuna teşekkür ettiler ve iki ülke arasındaki ilişkilerin, özellikle de iki Askerî Tarih Komisyonu arasındaki ilişkilerin çok iyi olduğunu, Rumenlerin çok önem verdikleri bağımsızlıklarıyla ilgili uluslararası bir konferansa Türklerin katılmalarından çok memnun olduklarını ve bu katılımın iki ülke arasındaki ilişkilere çok olumlu katkıları olacağını belirttiler. Ayrıca Rumenler Ekim ayında yine Bükreş'te düzenleyecekleri XV.yüzyıl sonundaki Moldovya-Polonya savaşı ile ilgili bir uluslararası konferansa iki kişilik bir Türk heyetini davet ettiler. Davet sebebi olarak da o zamanlar Osmanlı toprağı olan Moldovya ordusunda bir Türk taburunun da görev alarak savaştığını belirttiler.

Konferans aralarında, yemeklerde, gezilerde ve ikili sohbetler sırasında Türk heyetine sorulan sorular daha çok Türk ekonomisi, Kafkaslar, Türkiye'nin NATO'nun genişlemesiyle ilgili tutum ve PKK meselesi oldu. Türk delegasyonu sorular üzerine bu konlardaki Türk görüşünü net ve geniş bir şekilde açıklama fırsatı buldu.

Konferansta, 93 Harbi'nde kendisinden sayıca çok üstün kuvvetlere karşı kahramanca savaşan Türklerin cesaret ve kahramanlıkları bütün katılımcılarca ortaya konuldu. Türk delegasyonunun sunduğu bildiri ilgi uyandırdı ve Plevne'de savunma yapan kahraman Türk askerlerinin askerlik adına her şeyi yaptıkları herkesce kabul edildi. Uluslararası bir bilimsel plâtförmde Türkiye ve Türkler lehine bir havanın doğmasına vesile olundu ve karşılıklı görüşmelerde PKK, Kafkaslar, Türk ekonomisi gibi güncel konlarda Türkiye'nin görüşü ifade edildi.